

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania A.- [...] Sp. z o.o. w B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
z udziałem zainteresowanego S. R. i G. W.
o wznowienie postępowania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 września 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz pozwanego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z dnia 8 lipca 2021 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w B. z dnia 20 listopada 2019 r. i oddalił odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w B. z dnia 27, 28 grudnia 2018 r., 2 i 3 stycznia 2019 r., odmawiających wznowienia postępowania w sprawie wniosku o uchylenie zaświadczenia D/PL wydanego dla pracowników płatnika składek A. [...] Sp. z o.o. (dalej Spółka) – G. W. i S. R., oddelegowanych we wskazanych w decyzjach okresach do pracy na terenie Niemiec.

W sprawie ustalono, że organ rentowy potwierdził formularze D/PL 101 o stosowaniu polskich przepisów prawnych przy zatrudnieniu pracownika na terenie Republiki Federalnej Niemiec dla Spółki w odniesieniu do pracowników: G. W. i S.R. od 1 grudnia 2001 r. do 28 lutego 2002 r.

W dniu 30 października 2018 r. Spółka złożyła wnioski o zmianę danych w wydanych zaświadczeniach, powołując się na wyrok sądu niemieckiego z 27 listopada 2014 r. (S [...] U [...]). Sąd niemiecki uznał, że w dniu wydawania zaświadczeń D/PL 101 nie zostały spełnione przesłanki uzasadniające wydanie takich zaświadczeń, gdyż w ocenie sądu niemieckiego pracownicy zostali zatrudnieni przez spółkę wyłącznie w celu oddelegowania bez wykonywania pracy w okresie poprzedzającym oddelegowania na terenie Polski bądź pracowali na terenie Polski w zbyt krótkim czasie w stosunku do czasu oddelegowania na teren Niemiec, jak również po zakończeniu czasu oddelegowania pracownicy ci nie świadczyli pracy w Polsce. W takim stanie rzeczy sąd niemiecki stwierdził obowiązek składkowy według niemieckiego prawa ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była zasadność odmowy wznowienia przez organ rentowy postępowań w sprawie wniosku o uchylenie oświadczeń D/PL wydanych dla pracowników płatnika składek oddelegowanych w okresach wskazanych w decyzjach do pracy na terenie Niemiec. W ocenie Sądu, sentencje zaskarżonych decyzji - zgodnie z którymi organ odmówił wznowienia postępowań - nie są prawidłowe. Odmowa wznowienia postępowania jest decyzją o charakterze formalnym. Organ, uznając, że nie przedłożono nowych dowodów ani nie ujawniono okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na ustalenie właściwego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych, w rozpoznawanej sprawie powinien odmówić uchylenia zaświadczeń D/PL 101. Jednakże, Sąd ten zwrócił uwagę, że podstawą wydania decyzji, jak wynika z ich treści, był niewątpliwie art. 83 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009, dalej jako ustawa systemowa), a nie art. 61a k.p.a., dotyczący podstaw odmowy wszczęcia postępowania administracyjnego. Dlatego też Sąd Apelacyjny uznał, że w istocie, mimo nieprawidłowego sformułowania sentencji, zaskarżone decyzje organu rentowego

mają charakter merytoryczny - odmawiają uchylenia zaświadczeń D/PL wydanych w stosunku do pracowników płatnika składek.

Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że pozwany organ rentowy prawidłowo uznał, że składając wniosek o wznowienie postępowania płatnik składek nie powołał nowych dowodów ani okoliczności, które czyniłyby jego wniosek zasadnym.

Skargę kasacyjną w imieniu odwołującej się złożył pełnomocnik, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości.

We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na istotne zagadnienie prawne, a mianowicie, czy organ w ramach czynności objętych dyspozycją art. 83 ust. 1 pkt. 2 w związku z art. 83a ust. 1 ustawy systemowej ma obowiązek wszcząć postępowanie w sprawie wydania decyzji wznowiającej i przeprowadzić pełne postępowanie dowodowe w sprawie. Nadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniósł wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie od Spółki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno

zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw.

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że Spółka nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu. W sprawie Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy systemowej pozwany - mimo wydania ostatecznej decyzji - może ponownie ustalić prawo lub zobowiązanie na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji przedłożono nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Oznacza to, że żądając wznowienia postępowań dotyczących wystawionych zaświadczeń D/PL 101 Spółka powinna była przedstawić w stosunku do każdego z pracowników dowody lub okoliczności świadczące o tym, że na dzień wydania zaświadczeń kryteria te nie zostały spełnione. Nie wypełniało tego wymagania odwołanie się do ustaleń poczynionych w orzeczeniach sądów niemieckich, które zresztą w toku postępowań przed tymi sądami były kwestionowane przez płatnik składek. Ponadto, Sąd Apelacyjny podkreślił, że wyroki te dotyczyły jedynie obowiązku zapłaty składek w ramach niemieckiego ubezpieczenia od wypadków, co nie znajduje bezpośredniego przełożenia na poświadczone w dokumentach D/PL 101 podleganie ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W uzupełnieniu należy zauważyć, że przed wejściem w życie art. 83a ustawy systemowej, to jest przed 1 stycznia 2003 r., uchylenie prawomocnej decyzji w sprawie objęcia ubezpieczeniem społecznym lub ustania ubezpieczenia mogło nastąpić w trybie wznowienia postępowania na zasadach określonych w art. 145 k.p.a. w związku z art. 123 tej ustawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2004 r., II UK 359/03, OSNP 2004 nr 24, poz. 425). Ponowne ustalenie prawa lub zobowiązania stwierdzonego ostateczną decyzją Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych na podstawie obowiązującego obecnie art. 83a ust. 1 ustawy systemowej jest instytucją odrębną od wznowienia postępowania administracyjnego, a jej regulacja jest wyczerpująca, co wyłącza stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczących wznowienia postępowania (por. uchwała Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2005 r., II UZP 15/05, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 176). Podobnie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z 7 października 2009 r., III UK 38/09 (LEX nr 560872) i w uchwale składu siedmiu sędziów z 10 czerwca 2011 r., III UZP 1/11 (OSNP 2012 nr 5-6, poz. 68) na tle analogicznego unormowania zawartego w art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r., poz. 504).

Warto wyjaśnić, że uregulowana w art. 83a ust.1 ustawy systemowej instytucja wznowienia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oznacza nadzwyczajną kontynuację postępowania w tej samej sprawie, w której organ rentowy ma możliwość zniwelowania własnego uchybienia powstałego przy ustalaniu prawa lub zobowiązania z zakresu ubezpieczeń społecznych, natomiast zainteresowany uprawniony jest do ubiegania się o ponowne ustalenie, jeżeli wcześniej nie powołał się na okoliczności lub nie przedstawił dowodów uzasadniających istnienie owego prawa lub zobowiązania. Należy dodać, że wzruszalność decyzji rentowych polega przede wszystkim na niwelowaniu tak zwanych wad materialnoprawnych, czyli uchybień organu rentowego w zakresie rozstrzygnięcia o faktach warunkujących nabycie prawa lub powstanie zobowiązania albo zaniedbań samych ubezpieczonych wywołanych nieporadnością w dokumentowaniu tychże praw i zobowiązań (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2022 r., III USKP 108/21, LEX nr 3305880).

Uzasadnieniem dla ponowienia postępowania zakończonego prawomocną decyzją organu rentowego, wyznaczającym jego cel, jest niezgodność zawartego w decyzji rozstrzygnięcia z ukształtowaną *ex lege* sytuacją prawną ubezpieczonego. W ponowionym postępowaniu organ rentowy dąży więc do ustalenia, czy popełnione przez niego uchybienia albo przedłożone przez ubezpieczonego dowody lub ujawnione okoliczności mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń. Bezpośrednim celem ponownego ustalenia jest rozstrzygnięcie o

uprawnieniach lub zobowiązaniach według stanu faktycznego z chwili wydania weryfikowanych decyzji rentowych. W doktrynie oraz judykaturze przyjmuje się, że postępowanie w sprawie ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stanowi nadzwyczajną kontynuację postępowania przed organem rentowym w tej samej sprawie wskutek przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji, które miały wpływ na prawo lub zobowiązanie (R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007; K. Antonów: Ponownie ustalanie prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, Przegląd Sądowy 2009 nr 1, s. 59 oraz K. Antonów, M. Bartnicki, B. Suchacki: Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2009 oraz uchwała Sądu Najwyższego z 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 117 i wyroki Sądu Najwyższego: z 15 listopada 2000 r., II UKN 41/00, Prokuratura i Prawo 2001 nr 6 - dodatek, poz. 39; z 21 września 2010 r., III UK 94/09, LEX nr 621346 i z 24 marca 2011 r., I UK 317/10, LEX nr 811823).

Nie została również spełniona przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, gdyż ta ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[as]